

0+

"Поро пиалан улыт яндар шўман-влак:
нуно Юмым ужыт" (Мф. 5:8).

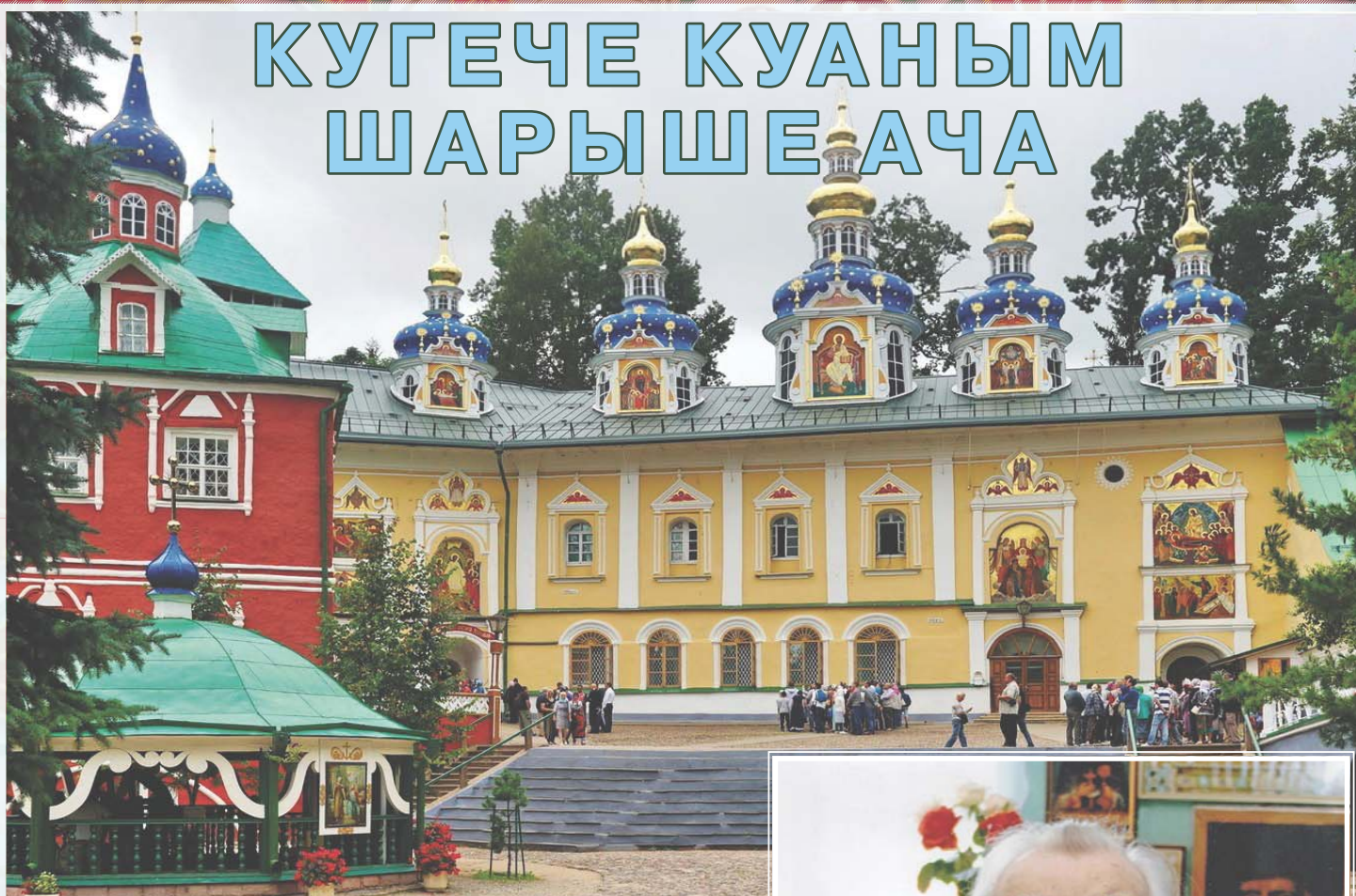
ШўМ-ЧОН ИЗОЛЫК

2013 ий март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 2-шо (94) №, 2021 ий февраль

Йошнар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

КУГЕЧЕ КУАНЫМ ШАРЫШЕАЧА

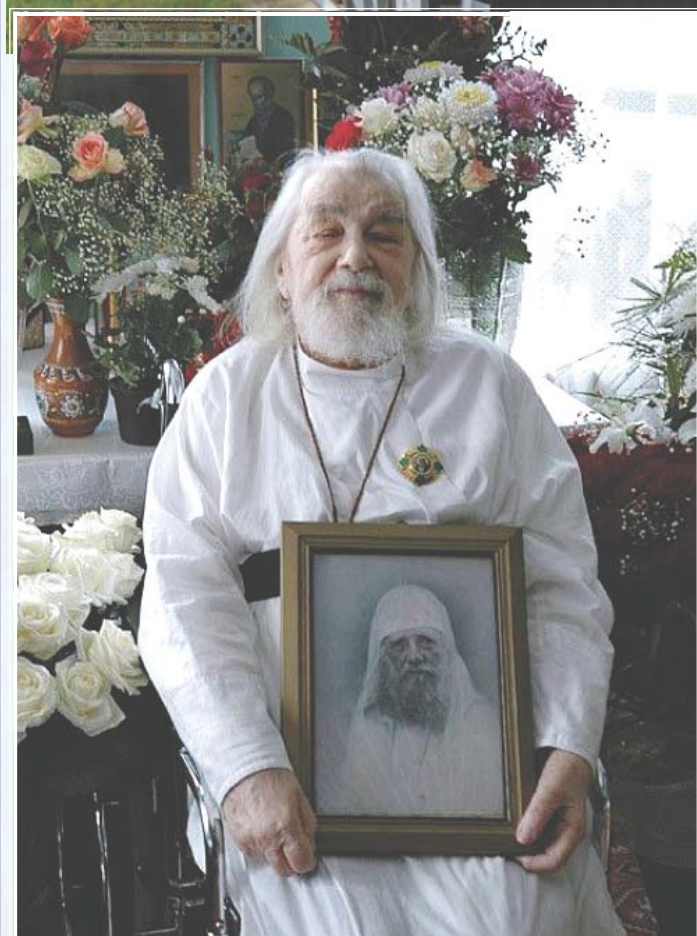
**Архимандрит Иоанн Крестьянкин дене
чеверласымылан 5 февральыште – 15 ий.
Шуко енын кумылжым савырыше старецын
илышыже да пашаже нерген айста меат
порын шарналтена.**

Иван Крестьянкин Орёл олаште 1910 ий 11 апрельыште шочын, мещанин Михаил Дмитриевич ден пелашыже Елисавета Иларионовнан ешыштышт тудо кандашымше йоча лийын. Ача-аваже Юмылан чот ўшаненыт, мо улышт дене енлан полшен кертмыштлан куаненыт. Эргышт нуным ўмыржў мучко порын шарнен.

Ача-аваже кум кечаш шочшыштым Ильинский храмеш Мария Египетская шарныме кечын тынеш пуртеныт. Ваня Крестьянкинын пўрымашыже изинекак черке илыш да кўшыл священствын суапландарымашыж дене кылдалтын. Тудо куд ияшак храмыште пономарь пашам шуктен, варарак иподиакон лийын. Архиепископ Серафим Остроумовын (тудым 2001 ийыште священномученик ликыш пуртеныт) послушникше лийын.

Умбакыже – 2-шо лаштыкыште.

Шкеже эше тыгай историйым каласкален: «1922 ийыште Елецын епископшо Николай (Никольскийым) у верыш служитлаш колтеныт. Владыкан ег-шамыч дене чеверласымыж годым мый кидшым тўкалтенам. **«А тыйым могай пашалан благословитлаш?»** – йодын владыка. Мый чон вургыж пелештенам: **«Мый монах лийнем».**

Иподиакон Иван тыгодым улыжат 12 ияш улмаш. Рвезын вуйышкыжо кидым пыштен, епископ икмыняр жап шып шоген, пуйто ушыж дене тудын ончыкылыкшым ужын, вара манын: **«Ончыч школым тунем пытарет, вара пашам ыштет, икмыняр жап гыч тыйым священник саныш шогалтат. Жап шуэш – монах лият!»** Архиерейын благословенийже тўрыс шукталтын.

Иван Крестьянкин 1929 ийыште кыдалаш школым тунем пытарен, бухгалтер-влак курсым тунем лектын, тиде специальность дене Орёл олаште тыршен. Пашаште йўд-кече манме гай кученыт, черкыш кошташат йон лийын огыл. Тидын нерген өпкелен каласымыжлан тудым паша гыч луктын колтеныт. Кум ий гыч тудо Москваш каен, ик изи предприятийште тўн бухгалтерлан ыштен. Ег-влак дене келшен илен моштымыжлан, полшаш эре ямде улмыжлан Иван Крестьянкиным чот пагаленыт. Москваште черкыш да православный самырык ег-шамычын эртарыме вашлиймашыш кошташ, черке илыш нерген мутланаш йон лийын. Ушанымаште пенгыдын шогышо рвезым Христос Шочмо лўмеш Измайловысо храмыш псаломщиклан налыныт. Вара митрополит Николай (Ярушевич) тудым, ешдыме самырык еным, 1945 ий 14 январьыште диаконлан шогалтен. Тиде ийынак шыжым, духовный семинарийын чыла курсшылан экстерн дене экзаменым кучымекше, Патриарх Алексий I тудым священниклан шогалташ кид пыштыме йўлам шуктен.

Тунам сар корным эртыше шуко салтак ден офицер, ятыр тыглай ег черке деке мелын савырнен. Рушарня еда 50 гыч 150 ег марте тынеш пуреныт. Прихожан-шамыч Иоанн ачам пагаленыт. Фронт гыч пёртылшо пиротехник-шамыч 1949 ийыште Кугечын, крестный ходым сылнештараш манын, Христосын тўсшө семын волгалтше салютым колтеныт. Юмылан ушаныше-влак тидым куанен вашлийыныт гын, кучемыште улшо ег-шамычлан тиде вес амалым пуэн.

Батюшка тунам Москосо духовный академийыште заочно тунемын, «Преподобный Серафим Саровский чудотворец да тунамсе жапысе руш религиозно-нравственный илышлан тудын значенийже» кандидатлык диссертацийым возен. Но шымлымаш пашажым арален шуктен огыл: 1950 ий апрельыште Иоанн ачам кучен нангаеныт. Лубянкыште да Лефортово тюрьмаште ныл тылзе шинчыктеныт, август гыч Бутырский тюрьмаш, уголовник-шамычын

камерышкышт, кусаренит. «Совет власть ваштареш агитаций» статья дене Архангельск областысе Каргопольлагын Чёрная Речка разъездышкыже шым ийлан колтенит.

Иоанн ача нерген лагерыште пырля лийше Владимир Кабо туге возен: **«Тудын шинчаже пророкын гай лийын. Мемнан дене мутланымыз годым шинчаштыже ме йбратамым да порылыкым ужынна. Полшаш шонымо кумылжо вик койын, ача семынат ойым пуэн моштен, ушан шомакшым мыскара дене леведын. Койышыштыжо ончысо руш интеллигентын кўкшытшō шижалтын».**

Иоанн ача чодырам руымаште тыршен, но тазалыкше чот лушкыдеммеке, тудым инвалид-влаклан келыштарыме вес лагерыш, Куйбышев воктенысе Гаврилов Алан манме верыш, колтенит. Тыште бухгалтерлан пашам ыштен. 1955 ийыште тудым жап деч ончыч зрыкыш луктыныт, но Москваште илаш чареныт.

Иоанн ача Псков епархийын Троицкий соборыштыжо служитлен. Чолга улмыжо верысе властьюлан келшен огыл, сандене кок ий гыч Рязань епархийыш куснашыже логалын. Тыштат паша верым чўккыдын вашталташ пернен. Ончыч Троица-Пеленица селасе Троицкий храмыште кокымшо священник лийын, тушеч Летово селасе Косма ден Дамиан лўмеш черкыш, вара Борец селасе Воскресенский храмыш настоятельлан колтенит. Тыгак Некрасовка селасе да Касимово оласе Никольский храмлаште служитлен. **«12 ий жапыште куд приходым мый шке кумылын огыл, а архиерей кўштымō почеш вашталтенам. Кажне верыштыжат храмым ачалаш але уэш нўлташ кўлын. Ик енымат вер гыч верыш пеленем нангаен омыл, но чылашт дене кылна пенгыде кодын»**, – ойлен Иоанн ача.

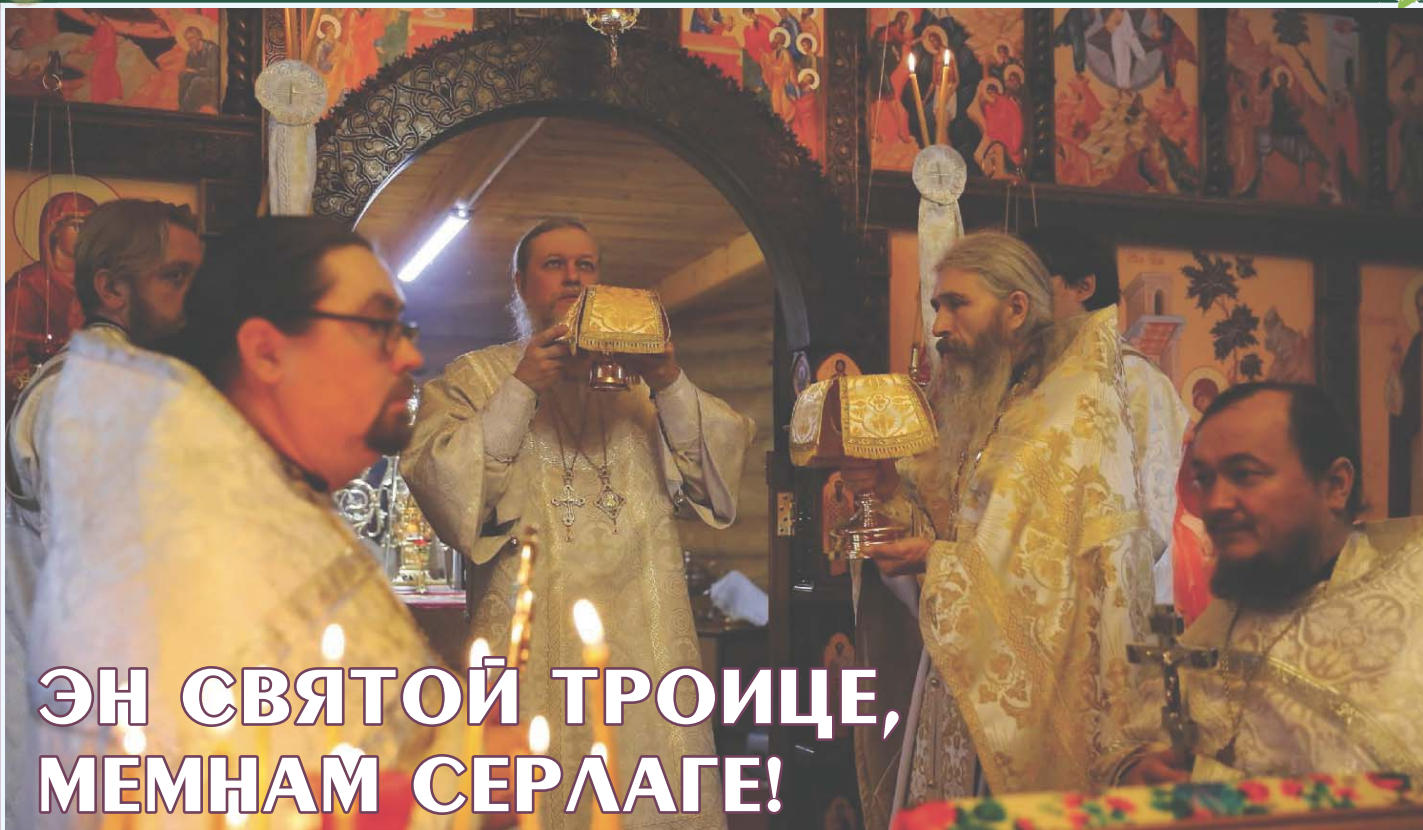
Черкысе службо деч посна тудо эше пошкудо яллашке коштын. Ушанле кова-шамычын пўртыштыт молебен ден панихидым служитлен, исповедь, причастий ден соборованийым шолыпэртарен. Юмылан тыге служитлаш кугу духовный куат да сай духовник кўлын. Иоанн ача 1957 ийыште Глинский Пустыньыш миен да шкаланже духовный ачам муын. Ушан ойжым колышташ старец схиигумен (вараже – схиархимандрит) Серафим (Романцов) деке латиндеш ий наре коштын. Тудын Сухумиш куснымекеже,

тушкат миеден. 1966 ий 10 июнышто тудын дечак монах постригим Иоанн Богослов лўмеш налын.

Иеромонах Иоанным 1967 ийыште Патриарх Алексей I указше почеш Свято-Успенский Псково-Печерский монастырьыш служитлаш колтенит. Тыште тудо 1970 ий гыч игумен, а 1973 ий гыч архимандрит лийын. Ик ий гыч Иоанн ача деке благословений налаш православный ен-влак шке эл гыч веле огыл, вес элла гычат толаш тўналыныт. Литургий деч вара паша шотышто вашлиймаш-влак лиеденит, кудывечыштат тыглай эртен каен кертын огыл – паломник-шамыч вученыт. Ий гыч ийыш илыш тыге шуйнен, эше ен-влак деч шуко серыш толеден. Нуным вара «Архимандрит Иоаннын (Крестьянкинын) серышыже-влак» книгаш чумырымо. Тыгак тудын туныктен ойлымо проповедьлажым да «Опыт построения исповеди» книгажым ен-влак пеш аклат.

Батюшка пеш кугу духовный кўкшытан ен лийын гынат, шкенжым старецлан шотлен огыл. 2001 ийыште ИНН налме ваштареш кампаний тўналмеке, архимандрит Иоанн тыге возен: **«Номерым пуымо дене шкена христиан лўмнам йомдарена манын, те молан тыгай тумам нўлталында? Юмо ончылно, Тудын илышым пуышо Чашыж ончылно тиде лийын кертеш мо? Тынеш пuryмыда годым пуымо Пылпомышысо святойдан лўмжым те монден кертыда мо? Казаматыште, пленыште лийше шуко священнослужитель ден мирян-шамыч вес тўняш номер дене каеныт, а Юмо нуным Шке ондалтышышкыже йбретен налын. Кызыт нуно священномученик да мученик улыт. Арестант бушлатышт волгыдо сенымаш вургем дене леведалтын. Номер вет шотлышо техникылан веле кўлеш, а Господьлан айдемын илыше чонжо эн шерге!»**

Архимандрит Иоанным 95 ий теммыж лўмеш преподобный Серафим Саровскийын I степеня черке орденже дене палемденит. 2006 ий 5 февральыште, Руш Черкын новомученикше ден исповедникше-влакын Соборышт кечын, Иоанн ачана мемнам коден каен. Печерысе моло монах семын тудын капшым Свято-Успенский Псково-Печерский монастырьын пещерышкыже пыштеныт, а волгыдо чонжо дене тудо Юмо ончылно мемнан верч кумал шога.

ЭН СВЯТОЙ ТРОИЦЕ, МЕМНАМ СЕРЛАГЕ!

Волжск ден Шернурын епископшо Владыка Феофан 23 декабрьште Морко районысо Мушерань селаште Святой Троице лумеш черкым святитлен да Юмын литургийым эртарен.

Владыка дене пырля Арын селасе Христос Шочмо лумеш черкын настоятельже протоиерей Николай Чузаев, Шенше селасе Юмын Аван Казанский иконыжо лумеш черкын настоятельже иерей Евгений Шамаев да Волжский район Помар селасе Святой Троице лумеш черкын настоятельже иерей Сергей Петров служитленыт.

Верысе калык тиде татым чот вучен илен. Чевер снегым погымо семын пырчын-пырчын оксам поген, поро пашам тарватеныт. Кажныже чонымо пашаште кертмыж семын пужвудшым йоктарен. Вет тиде ялыштак, тиде верыштак Святой Троице лумеш черкым кумшо гана уэш нолтеныт.

Икымше черкым 1836 ийыште чонымо улмаш, но 1900 ийыште тудо йулен. Олмешыже вес черкым кермыч негызеш пырня денак

нолтеныт да 1911 ий 25 сентябрьште Святой Троице лумеш святитленыт. Черкын иконостасше кум радаман улмаш, черке вуйым вич купол сорастарен. Мушерань селаште церковно-приходской школ ден земский училище лийыныт. Совет кучем жапыште тиде черке обновленчествош каен огыл, Патриарх Тихонын да варажым митрополит Сергийын (Страгородскийын) омофорышт йымалне лийын. Кугу Отечественный сар деч ончыч черкыште священник Сергей Терентьев служитлен. Сергей ачам ты приходиш 1934 ийыште колтеныт. Дизентерий чер шарлыме амал дене 1936 ий 17 июльышто храмым петыреныт. Но Сергей ача шке кутымо кутужым коден огыл, пöрт еда тынеш пуртен, языкым касарен, Пырчесым подылтен коштын. 1937 ий августышто Сергей ачам шоя вуйшиймаш почеш титакленыт да 14 октябрьште лüен пуштыныт.

Кугу Отечественный сар пытыме деч ончыч, 1945 ий 14 апрельыште, Мушерань селасе черкым Юмылан ушаныше-влаклан пöртылненыт да уэш Юмын литургий эртаралташ тунгалын.

Палдарен кодыман, схиархимандрит Лаврентийын (тунам эше Василий ачан) служитлыме икымше верже лач Мушерань селасе Святой Троице лумеш черке лийын. Тыгак тыште протоиерей Владимир Аллин служитлен. Владимир ача Волжский районысо святитель Гурий лумеш Пöтъял-Азъял черкыш куснымыж деч ончыч тысе калыкын чонышкыжо Юмылан пенгыде ушанымаш нöшмым пыштен коден. Юмын духовно виян кок служителже Святой Троице лумеш черкыште эн неле пагытлаште калык верч кумалын. Нунын кумал шогымышт денак, очыни, кызыт тыште уэш Юмын пöрт чоңалтын, а калык чонышто Юмылан ушанымаш пенгыдын ила.

Совет кучемлан Святой Черке кұлын

огыл, сандене черкылам уэш петыраш тўналыныт. Тиде толкыныш Мушерань селасе черкат логалын. 1964 ий 8 апрельште Святой Троице лўмеш черкым петырен, клубыш савыреныт, а кум ий гыч тудо йўлен. Тыге Мушерань кундемысе калык черке деч посна кодын. Тукум гыч тукумыш Юмын литургийыш коштмо йўла, поро, сай пашалан Юмо деч благословенийым йодын кумалмаш калыкын шўм-чонышкыжак шынген, сандене ег-влак черке олмышко толын, негызешыже сортам чўктен, шўм-чоныштым луштареныт. 2000 ийыште йўлышō черкын алтарьже олмышко изирак кумалме пōртым ыштеныт. Шўм-чонышт Юмо дек эре ўжын. Сандене чонен шындыме у черкыштым святитлыме годым верысе калык шинчавўд йōре «Пылпомышто улшо мемнан Ачана» («Отче наш») молитвам куанен мурен. Нунын эн шерге шонымашышт шукталтын! Кумыл ўжмō почеш черкыш миен, ача-аван ўндалтышышкышт логалме годым куанен-шортмо семын шўм-чоным луштараш, языкым касарен, яндарешташ чыла йōн почылтын.

Мушерань черкын старостаже Николай Васильевич Ласточкин ден казначейже Людмила Александровна Иванова Юмын пōртым чонымо пашам виктарымаште шуко тыршеныт. Л.А. Иванова тыге палдарыш: «Черкым 2017 ийыште нōлташ тўналынна. Григорьев Олегын бригадыже чот тыршен. Ег-влакын изин-изин полшымо дене черкынам

теве ынде святитлыме мартеат шуктышна. Юмылан тау! Вет Святой Троице кечын тышке калык шуко погына. Троице деч ончыч шуматкечын тоштыеным ушташ шўгарлаш толыт. Тунам черкышкына пурат да «Тендан дене тыште чон кана» маныт. Ынде службо-влак лиедаш тўналыт гын, ег-влак Юмо дек утыр лишемыт, Юмо дене пырля илаш тунемыт манын ўшанена». Людмила Александровна деч тыге йодде шым чыте: «Юмо деч посна да Юмо дене пырля илымашын ойыртемже уло мо?» Тудо тыге вашештыш: «Ойиртем пеш кугу, мый тидым шижам. Манеш-манеш коклаште монь коштат гын, чонлан йōсын чучеш, а кунам молитвам лудат, Юмын литургийыште лият – паша ушнен толеш, илашат куштылгын чучеш». Людмила Александровна эше Юмын Аван да иконыжо-влакын пайрем кечылаштышт акафистым лудеш. Тыгай кумыл чыла марий ўдырамашын чоныштыжо ила гын, илышна ятыр поро йывыртымаш дене темеш ыле дыр. Вет Юмын Ава мемнан икымше Полшышына да Пыдал налына.

Мушерань селасе Святой Троице лўмеш черкын приходшо кугемже! Вет Черкын озаже – Господь Иисус Христос. А Господь Юмо деч посна ме нимом ыштен огына керт. **«Мый виноград пушенге улам, а те – укш-влак. Кō Мый денем ушнен шога да кō дене Мыят ушнен шогем, тудо шуко саскам пуа. Мый дечем посна те нимом ыштен огыда керт» (Ин.15:5).**

Алевтина ТАНЫГИНА.

КАНДЕ ШОВЫЧЕТЫМ МУЫНАМ, КОВАЙ

Ола гыч унала толшо уныкаже, ечим налын, кочдеак мунчалташ кайыш. Дуня кова, йывыртен, пашалан пиже: шыл шўрым шолтыш, когыльым кўэште, компотым, вареньым лукто. Кечывал лишан Гриша пўртыльё, кочко да адак коньки дене мунчалташ куржо.

Шонго Дунян эргыж ден ўдыржў олаште илат, ялыш ийлан ик гана толыт да йўра. Коваят нунын деке кечеш веле миен толеш: суртым кодаш ок тошт. Адакше йўд еда пеш пошырнаш тўналын, да енлан малаш эрыкым ом пу манын лўдеш. Мўнгыштў кеч-мом тўчў – нигў ок кол, вет шукертсек ынде шкет ила. Теве пиалешыже Гриша уныкаже чўчкыдынак толаш тўналын. Пытартыш жапыште кажне каникуллан ялыш вашка, ача-аважым ок вучо. Уныкажым ужмо куан дене Дуня кова чыла чержым монда. Кечыжат писын эрта, шижынат ок шукто – рўмбалгашат тўналеш.

Теве чевергыше чуриян Гриша толын пурыш да омсалондем гычак увертарыш: «Эрла кол кучаш каена. Кўвар вес велне кол чот чўнга, маныт». Тудо кол кучымо ўзгаржым ямдылкалаш тўнале. Коваже диваныште шинча да кушкын кайыше уныкажым йўратен онча, иктым-весым йодыштеш, шкеат каласкала.

Малаш вочшаш годым Дуня кова шижтарен каласыш:

– Йўдым малышемла кутыраш тўналам гын, ит чамане, помыжалтаре.

– Ит ойгыро, ковай, мый пегыдын малем, – Гриша кидшым лупшале. Но йўдым тудо кован чон йўсын кычкырыме йўкешыже лўдын помыжалте:

– Полшыза! Поро ег-шамыч, полшыза! Кинде картычкым йомдаренам! Канде шовычеш вўдылынам ыле! Ала иктажше муында?

Кова изишлан чарналтыш, нелын шўла, вара уэш тўнале:

– Картычкемже кушто гын? Полшыза, поро лийза... Петю, Шурик, Таю, те вет киндым вучеда... Мўнгў толам, а те «Авий, киндым пу» манын кочкаш йодыда...

Дуня кован йўкшў ынде черле енын гай пыкше веле лектеш. Гриша чытен киен ыш керт, вес пўлемыш миен, коважым кычкыраш тўнале. Дуня помыжалте, уныкаже ончылно тудлан йондымў лие.

– Нимат огыл, ковай, тый шўметым пызырен возынат, сандене тыланет неле. Вес велыш савырнен воч, – туныкта тудым Гриша да

савырнаш полша.

Дуня вигак мален колтен ыш керт, омыж дене йўсланымыже чонжым эшеат туржеш. Гришат тўрлым шонкала. Ожно киндылан картычке лийме нерген тудо колын. Кугу сар годым да сар деч вара тые лийын. А Петю – тиде ачаже. Нералтен колтышаш годым Гриша адак коважын тургыжланыше йўкшым кольо:

– Йўштў толеш. Телылан кеч тумлегым ямдылынем ыле. Йоча-шамычым вет пукшыман. Христос лўм дене сўрвалем, поген ида нал! Кеч мешакшым пуыза, мешакшым пуыза!

Ынде мўгырен шортмо йўк пўрт кўргым сургалтарыш. Гриша тўрштен кынеле, кухнышто тулым чўктен, коваж деке лишеме, шўргыж мучко йогышо шинчавўдым ужын, мане:

– Ковай, тый чынжымак шортат? Тидыже вет омо веле, молан шортат?

– Кызыт омо веле, а ожно чынак лийын. Сар деч вара Дон энер вес велыш тумлегылан миенам, кок мешакым погенам ыле. Паром дене вончымо годым лесник-шамыч шупшын налыч. «Тумлегым погаш ок лий» манын, яра мешакшымат ышт пу. Тумлегым коштен, йонышташ шоненам. Изишак ложашым ешарен, салмагиндым кўэшташ лиеш ыле, – умылтарыш кова.

Гриша уэш возо, эр марте ласканак малыш. Эрдене кол кучаш кайыш да вич кугу колым кондыш: шўрланат, жаритлашат ситыш. Кочмо деч вара мунчалташ каяш тарваныше уныкажым кова ўрын-йўратен ончыш: Гришаже эшеат кугуракын, моторын чучо.

Кастене нуно пырля чайым йўыч. Кодшо йўд кузе эртымым, коважын шинчавўд дене нўрышў чурийжым шарналтен, Гриша ўмбақыже чаманен ончыш. Чот шонгемше

кован капшат пугырген, суремше вуйжат чытыра. Тулым йортен, Дуня малаш возо. А Гриша таче малаш ок шоно, окнаш ончен шинча, вуча. Теве кован полемже гыч кутырымо йук шокташ тунгале: «Кинде картычкым йомдаренат! Картычкем уке... Ала иктажше муын?»

Гриша кухнышто тулым чуктыш, коважын кроватише воктеке сукалтен шинче да ласкан ойлаш тунгале:

– Теве картычкет, ковай... Канде шовычышто, манат? Чынак канде шовычышто. Тый йомдаренат, а мый муынам. Чыла верыштыжак, теве кучо.

Дуня кова шыпланыш. Ойлымым кольо да умылыш, очыни. Чурийжат вашталте, да тудо лыпланыше йукын малышылак ойлаш тунгале:

– Мыйын, мыйынак шовычем. Ен-шамычат пенгыдемден кертыт. Картычкыжат мыйынак, лач нуным йомдаренат ыле. Поро ен, тыйым Христос утарыже.

Гриша умылыш, коваже ынде йывыртымыш денешорташ тунгалеш, да пенгыдын каласыш:

– Ит шорт. Картычкет уло, ынде молан шорташ? Киндым нал да монгет кай, йочашамычым пукшо. Кочса да малаш вочса, ласкан малыза.

Дуня кова шыпланыш. Коважын кыжге шулаш тунгалмышым колын, кылмыше ен гай чытырыше Гриша кынеле, шке полемышкыже кайыш. Тудо, ырен керте, конга воктене кужу жап шортын шинчыш. Шинчавуд чараш лийдымын йоген, пуйто коважын чыла ойгыжо тудын самырык чонжо вошт мушкылт йоген.

Теве Дуня адак мутланаш тунгале:

– Документом уло, теве документ... Марием деке госпитальыш каем... Малаш пуртыза ыле... Тыгай пычкемыш йудым уремыште шкетлан пеш лудыкшо...

Гриша коваж деке жапыштыже миен шуо. Капшат ырен кайыш, лудмашыжат пытыш. Тудо ойлаш тунгале:

– Конешне пуртена. Эртыза, пожалуйста. Эртыза-эртыза, мыланна докуменда ок кул.

Но тыгодым кова чот кычкырале: «Документом уло!» Гриша умылыш: документым налаш кулеш, да мане:

– Йора, пеш йора. Документдам пуыза, пеш сай, фотокарточкат уло, печетат уло, чыла чын. Пурыза, эртыза.

– Мыланем куварваке иктаж-мом кудалтыза да йора. Волгыжаш тунгалмеке, каем веле, – оила омыж дене кова.

– Могай эше куварвал, ме тендам кроватиш пыштена. Пурла велыш вочса да малыза. Сайын малыза, – лыпландара тудым уныкаже. Мут колыштшо йоча семын Дуня кова пурла велыш савырнен возо, кидшым вуй йымакыже пыштен, мален колтыш. Гриша эше изиш эскерен шинчыш, вара шке полемышкыже кайыш. «Эрла ковамлан тидын нерген каласкалем» манын шоналтен гына шуктыш, тудым пуйто тул когартыш да пылышыжлан йук шоктыш: «Тидым ойлыман огыл!»

– Туге, ковайым паремдаш манын, тидын нерген ойлыман мо, эсогыл шижтарыман огыл!

Борис ЕКИМОВ.
«Ночь исцеления» ойлымышыжым кучыкемден кусарыме.

ТУНЫКТЕН КАЛАСЫМЕ ШОМАК

Корно дене порьен ден пийже каеныт. Пеш кужу жап ошкылыныт. Коктынат моткочак ярненыт, кочмыштат, йумыштат шуэш. Трук ончылнышт мотор полатым ужыныт. Кугу капкажым кок велкыла почын шындыме. Кудывече коргыштö – шинчам йымыктарыше сад, йырымваш сылне сем йонга, мотор деч мотор пеледыш-влак пеледыт, изи памашын йыргыктен йогымыжат шокта.

– Ме кушко логалынна? – корныен капка орол деч йодын.

– Тиде – узьмак, рай. Тый коленат, сандене тышке каналташ пурен кертат. Мемнан дене кочкышат, вудат шуко. Пуро.

– Мый шкетын омыл.

– Чаманем, но пийым огына пурто. Тудым капка ончылан кодашет логалеш.

Капка оролын тыге ойлымышым колмеке, чеверласен, корныен ден пийже ончыко тарваненыт. Каеныт-каеныт – ончылно вутам ужыныт. Вута капка воктене орол шинчен.

– Поро кече лийже, – пелештен корныен. – Ала подылашна изиш вудым пуэда? Умшана моткоч кошкен.

– Пуро-пуро, кудывечыште таве уло.

– Пиемат йунеже.

– Тудланат вуд уло. Таве воктене пийлан йуаш атым шындыме.

– Ала тыште пурлашат иктж-мом муаш лиеш?

– Кечывал кочкыш дене сийлем, пиетымат пукшем.

– А тиде могай вер?

– Тиде – рай.

– Кузе «рай»? – орын корныен. – Тендан деч тораште огыл верланыше полатым эртышна.

Тусо капка орол «Рай мемнан дене» манын ойлыш.

– Тудо шойыштеш. Тушто – тамык.

– Вара кузе тыгай пошкудым чытен иледа?

– Тыште пайдажат уло. Вет райыш тугай ен гына шуэш, ко шке йолташыжым огеш кудалте.

КОРНЫСО ВАШЛИЙМАШ

Май, 1946 ий. «Чай – Грузий» каныме пёртын пёртөнчылныжӧ ўдырамаш-шамыч погынен шинчат. Иктыже пеш каласкала:

– «Кузе Юмылан ўшанаш тўналывам? – йодыда. Тугеже колыштса. 1930-шо ийла мучаште марлан лектым. Тунам Юмылан ўшанен омыл, но фанат-атеистшак лийың омыл, ўшаныше-влакымат шылтален омыл. «Ўшанат – йӧра, кажнын шке пашаже», – шоненам. Вет мыйын пелашем ден ава лийшемат Юмылан ўшаненыт. Ўшан деч посна илымемлан нуно нигунам шўрдылын огытыл. Туге гынат паленам: Юмо шкеж дек мыйымат савырыже манын, мыйын верч кумалыт. Почела кок ўдырна шочмеке, нуно тынеш пуртымо нерген оймын луктыч, но мый тореш лийым. Тетла тидын нерген ойлен огытыл. Ешна умбақыже келшен илен.

Но Кугу сар тўналме дене чылажат вашталте. Сарын кокымшо кечынжак марием элым аралаш кайыш. Мый кок йоча дене ава лийшем дене кодым. Пеш нелынжак илен огынал. Москва воктенысе ялыште шкенан пёртна лийын, йочам-влак да ковашт тушко илаш куснышт. Мый шовыным ыштыше фабрикыште бухгалтерлан пашам ыштенам. Кочкышым мылам ситышын пуэныт. Кертмем семын шочшем-влак деке кудалыштынам, кочкышым поген, нунылан нангаенам. Паренгына, емыж-саскана шкенан лийыныт, шужен шинчен огынал.

Икана, поезд гыч лектын, чодыра гоч ялыш ошкедем. Тиде 1941 ий шыжым лийын. Кидыштем – кочкышан кок сумка, иктыштыже ўмбалнак ош кинде кия. Сар жапыште кӧланже шем киндыжат логалын огыл, а мый ош киндым нангаем... Ончем, ваштарешем шем вургеман, кужу капан йытыра ўдырамаш толеш. Шўргыжӧ яндар, шинчаже кугу, ала-мом шонкалышыла коеш. Ўмбакем тура онча.

– Салам лийже, Аннушка, – лишем шуат, ласкан пелештыш.

– Поро кече, – вашештышым мыят. А шкеже шонем: «Кушеч мыйын лўмем пала? Ава лийшемын палымыже гын веле?»

– Моло деч сайын илет, а Юмылан от кумал, – умбакыже ойла.

– Мыйже молитважымат ом пале, – вашешташ тӧчем.

– А тый «Отче наш» ден «Богородицым» луд.

– Ом мошто, – манам.

– А тый шич да возо, мый тылат ойлем, – пундышым ончыкта. Шкежат пеленысе пундышыш шинче. А мыланем тунар намыслие, вет сумкаштем ош кинде койынак кия, а тудын ала уржа киндыжат уке. Мый кок киндым луктын, тудлан пуышым.

– Мылам огеш кўл, ўдырет-шамычлан нангай, – ош киндым мӧнгеш шуя. «Йоча нергенат пала, чынак ава лийшемын палымыже», – шонем.

– Уке, уке, ом нал, мемнан эше уло. Чылалан сита.

– Айда, Аннушка, молитвам возена, – ойла ўдырамаш.

Мый сумка гыч ўдыремлан налме тетрадьым, карандашым луктым, ойлымыжо почеш возаш тўналывым. Возен пытарымеке, тудо пелештыш:

– Ынде лудын ончыкто, чын возенат мо, колыштам.

Мый тетрадь деч шинчам корандыде, тудлан лудын пуышым. Ўдырамаш велыш «Чыла чын мо?» манын ончалывым, а тудын шинчыме пундышышто кок ош кинде гына кия. Шкеже нигушташ уке. Чодыражымат чодыра манаш ок лий, пушенгыжат чўчкыдыжак огыл. Мый ала-молан вигак шортын колтышым, а чоныштемже моткоч ласкан, куштылгын чучо. Шортшо шинчанак мӧнгӧ толын пурышым.

– Ит шорт, Аннушка, шкетын веле тыгай отыл. Извещенийым налынат мо? Весе-влакат налыт. Юмо полшымо дене илен лектына, – лыпландара авам.

– Теве мыйын извещением, – тетрадем ончыктышымат, адакат шортын колтышым. Авам чыла колышт нале, да мане: «Тыгай ўдырамашым ом пале». А шкеже умылен ом керт: кушко тудо йомо?

Мый кажне кечын молитва-шамычым лудаш тўналывым. Наизусть тунем шуктышым. Черкышкат кошташ тўналывым. Икана паша дене Владыкинош логалывым. Черке воктеч кайышемла, тушко пурен лекташ шонышым. Касвел пырдыжыште юмона кеча. Тушто уло капге святой ўдырамаш шога. Мыланем тудо моткочак палымыла чучо. Кушто мый тудым ужынам? Шонен ом му.

– Кӧн тиде образше? – йодым пелен шогышо ўдырамаш деч.

– Тиде – Анна Кашинская, – вашештыш тудо.

– Тидыже мыйын ангелемыс! – кычкыралынак колтышым.

Мый чодыраште вашлиймашым шарналтышым. Юмона ончылан сукен шинчын, святая Анналан тауштышым. Тунам мый декем толмыжлан, кызыт черкыш пуртымыжлан... Йочам-влакым тынеш пурташ, пелашем, шочшем, авам верч да чыла салтак верч чўчкыдын юмылташ кўлмым умылышым...

Ўдырем-влакым тынеш пуртышым, пырля черкыш кошташ тўнална, мый тынар порым, яндарым, чыным пален нальым, кудыж деч посна илашна пеш неле лиеш ыле...

Сар пытыш. Пелашем таза пёртыльӧ. Ешыштына ласкалыкым, Юмын полишым шижаш тўналывым. Тыге мый Юмо деке лишемым, Тудын йӧратымашыжым шижым. Тыге чоныштем ўшан шочо, кызыт тудым мый дечем ниӧ шупшын налын ок керт...

**Лидия АЛПАЕВА кусарен.
«Азбука веры» сайт гыч.**

НЕЛЫЛЫКЫМ УШ ШОЧЫКТА

Икана службо годым молгунамсе семынак кадило дене калык деке лектым, черке көргө йыр тамле пушым шикшыктен савырнышым. Службо мучашлалтмеке, каналташ кайышым. Трук телефоныштем серыш толмо йүк шоктыш. Ончалым, чынак серыш. Ик прихожанке воза: «Андрей ача, те мылам ала-молан сыренда? Таче воктечем кадило дене эртымыда годым мылам тыге чучо, пуйто те мыйым чытенак огыда керт!» Ормаш! Кузе тидым умылыман? Мый кадилош эн тамле пушан ладаным пыштенам, Афон гыч кондымым, а айдеме тудым шижме олмеш чытен кертдыме нерген шонен шоген? «Тый службышто лийынат? Тыйым ужын омыл», – мыят вашештышым. Вараже пален нальым: тиде ўдырамаш, кумылжо воленат, службо гыч лектын каяш вашкен, проспирымат налын огыл.

Тиде случай тебе мо нерген ойла: чыла тургыжланымаш, нелылык вуйыштына шочеш, нуным уш шочыкта. Сандене ме күлеш-оккүллан ойгырена, «Тиде Юмо титакан! Тудо мыланна ойгым колта!» манына. Юмыжым молан тышке шўшкаш? Тиде ме, тыглай айдеме, сусыргышо чонан, лўдшў, тургыжланыше, вийдыме улына. Юмо деч полышым йодмо олмеш, Тудлан молитвам лудын, ойганыше чоннам почын кумалме олмеш, ўмбакыже пеле сокыр шинчана дене ончена да Тудымак титаклена, «Юмо мыйым наказатлен!» Юмо тендам молан наказатлышаш? «Мый Тудым сырыктенам! Тудо мыланем сырен!» – те маныда. Юмо сырен мошта мо? Тиде чылажат айдемын шонен

лукмыжо гына. «Мый рушарнян черкыш шым кай, сандене корнышто туткарыш логальым», – ойла ик пўрєен. «Кў тылат тыгайым каласен?» – йодам. «Авам. Тудо кажне рушарнян черкыш коштеш», – вашешта тудо. А аватше молан тыгай иктешлымашым ыштен? Тудлан шке аваже каласен. Тудыжлан – адакат шке аваже. Тыге Адам ден Ева марте шуаш лиеш. Лектеш: ушыштына чын огыл иктешлымаш тўжем ийла дене ила.

Эн сай молитва тугае, кудо шыпыште, уто мут деч посна лудалтеш. Святой Порфирий тыге ойлен: «Господи, тек Тыйын йўратымашет мый денем мом шона, тудым ышта!» Тыге ойлымыжо айдемын сай могырыш вашталташ тўчымў кумылжым ончыкта, а кузе тиде лиеш – тудлан садиктак. Тудо тичмашнек Юмылан ўшана. Илышым сай могырыш вашталташ тыршымаш – тиде пеш сай. Но тек чылажат шонымына семын огыл, а Юмылан кузе күлеш, туге лиеш.

Мыйын Павел йолташем 45 ияш колыш. Чот черле улмыж годым тудо, коляскыште шинчыше, паломник-влак дене пырля Грецийыш, святитель Нектарийын мощыж деке миен. «Нектарий чыла йодмым шукта. Тўрланаш йод туддеч. Чот ўшанет гын, эшеат вашкерак тўрлата», – пырля лийше-влак тыгай темлымаш дене Павелым святитель Нектарийын кельысе кроватишкыже нўлтал пыштеныт. Святительнын малыме верыштыже кийымыж годым Павел тугай ласкалыкым, тунар куаным шижын, эсогыл тўрлаташ йодашат монден. Тудлан Юмо Шкежак да святитель Нектарий пеленже улмыштла чучын. Лекмекеже, туддеч йодыныт: «Тўрлаташ йодыч?» «Уке, – вашештен Павел. – Йодмем шуын огыл». «Кузе тыге?» – ўрыныт чылан. «Тебе тыге, – шыргыжын черле ег. – Чонемлан тунар ракат лие, мый эсогыл тиде святойым шўмыштем шижым. Тыгай годым ны тазалыкым, ны кужу ўмырым, нимомат йодмо огеш шу. Тўнжў – мый куаным муым».

Чын, тўнжў – куаным муаш. «Но Господь мыйым огеш кол! Нимогай куанемат уке!» – кычкыреда те. Муза тугеже. Куанле илышым те суленда. А молитвадам Юмо огеш кол манын, ўшаным йомдарыман огыл. Шонымыда огеш шукталт гын, ушым йомдарен, илыш гыч каяш толашыман огыл. Шукталтде кодын гын, тиде мучаш огылыс, илыш ўмбакыже шуйна. Изиш вучалтыман гына!

Юмо молитвадам ок кол манын шонеда гын, Тудлан ида ўпкеле, а кок числам шарналтыза: 10да 90. 10% – тиде тыланда вашлиялтше нелылык нерген канашаш пуалтше жап, а 90% – тиде тудым сенашлан жап. Илышлан ўпкелыме да вуйшийме олмеш, айста лучо тудым сай могырыш вашталташ да йонгылышнам тўрлаташ тыршена. Но шукыж годым ятырынже ала-молан икымшыжым ойырен налыт. Языкым касараш толшо ег мылам илышыже неле улмо нерген ойлаш тўналеш гын, мый тудлан каласем: «Тиде языкым касарымаш огыл». Айста шкаланна ойлена: «Юмо кумалмем колын огыл, мый йонгылыш лийынам. Ынде вес семын ыштем: тыршаш, кучедалаш тўналам, мый дечем мо күлеш – чыла ыштем!»

Архимандрит Андрей (Конанос).

ЮМО МЕМНАН ДЕНЕ ПЫРЛЯ

Тиде Украиньсе Святогорский монастырьште лийын. Рошто йӱдымсӧ службышто мый ала нойышо, ала пеле малыше, уке, ала-могай ӧрыктарыше состоянийыште шогенам. Монахшамычын пайрем мурым кок клирос дене мурымыштым кӧ колын гын, тудо лач тыгай каласен мошташ лийдыме куаным пала. Но тыгодымак ушыштем пудален шындыме гай эре ик шонымаш пӧрдеш – пӱтӧ деч вара йӧратыме торык кӧрган мелнам кочкамак! Пазарыш каен, торыкым налаш шонен шогем.

Пырчесым эше ончычак подылынам ыле, сандене «Отче наш» молитва деч вара пазарыш кайышым. Корно мучко шкемым шылталышым, сӧрвалышым: «Юмо, мыйым сулыканым протитле да серлаге», «Юмын Ава, мыйым протитле да серлаге». Кӱвар деке ыушаш годым ваштарешем ты монастырьшкак толшо паломницым ужым. «Службо пытенат мо?» – ӧрын йодо тудо.

– Уке, мый пазарыш куржам, тыште пазар вашке петырна, – манам.

– Тыйын ушет каен мо? Мӧнгеш пӧртыл да, таче Шочшо Аза ончыко сукалтен шинчын, протитлаш йод, – мане тудо.

Мыйын шинчавӱд кышкалалте. Монастырьш пӧртылын, тыгак ыштышым. Службо деч вара чыла монахын вертеп деке кайымыштым ужын, корант шогальым. Нуно колядкым мурышт, пайрем дене саламлышт

да мемнам, икмыняр паломникым, кӱвар мушкаш кодышт. Пашам пытарымеке, мемнам трапезныйыш кочкаш ӱжыч, чаплын гына сийлышт. Ме тыгак кӱмыж-совлам мушкедаш полшышна. Трук, кумло литр пурман кугу кастрюльым кучен, ик монах пурен шогале да мане:

– Матушка-шамыч, теве тыланда эше сий, пайрем кочкишым тамлыза.

Леведышым почна гын, тушто пел кастрюль утла мыйын йӧратыме торык кӧрган мелна ыле! Кажныже шкаланже мыняр кӱлеш, тунар налын! Мый куанымем дене воштыламат, шортамат. Кельйыш коңдышым. Пырля илыме чыла ӱдырамашлан теммеш кочкаш ситыш, эше мӧнгеш кайыме годым корнышто кочкаш кодо.

Пазарыш куржмем да паломницым вашлиймем нерген, тудын мӧнгеш пӧртылаш кӱштымыш нерген ойлышым. Тунам ӱдырамаш-шамыч мылам тыге каласышт: «Тиде Юмын Ава тыланет ты паломницын тӱсыж дене кончен докан?!» Кельйыште ме Юмым, Юмын Авам, саятой-шамычым моктен мурышна. «Юмо мемнан дене пырля!» манын, куанен йӱкланышна. Тиде чудо кӧлан гын тыглайла чучеш, но ме тунам эше ик гана шӱмна дене шижынна: «Юмо мыланна илышым пуа да тыгак мыланна мо кӱлешым чылажымат тичмашын пуа!» Тыгодым Тудо мемнан сулыкнам ок шарне. Юмылан чап лийже!

«ШӰМ-ЧОН ИЗОЛЫК» МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ
Учредитель: "Руш Православный Черкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)" религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12.
 Журнал лекме жап - 1.02.2021 ий.

0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийште погымо да верстатлыме, «Куранты» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 429029, Татарстан, Казань, Сибирский тракт урем, 34, 14 корпус, 42-шо пӧлем.

Редакцийын да издательын адресышт: 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224-ше пӧлем.
Тел.: (88362) 45-39-54.

E-mail: marlagazet@mail.ru

Тӱн редактор: Н.В. Чузаев (протоиерей).

Редакционный совет: И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов, А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт тӱрлӧ лийын кертыт. Серыш-влак мӧнгеш огыт колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА
КЫШКЫЛТАШ ОGYЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

ФЕВРАЛЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН	1	8	15	22
ВТ	2	9	16	23
СР	3	10	17	24
ЧТ	4	11	18	25
ПТ	5	12	19	26
СБ	6	13	20	27
ВС	7	14	21	28

	- дни особого поминовения усопших		- разрешение на пищу без растительного масла
	- сплошные седмицы		- разрешение на рыбу
	- постные дни		- разрешено на растит. масло
			- разрешение на вино
			- разрешение на рыбу
			- полное воздерж. от пищи

1 – Преподобный Макарий Великий ден Ефессысе святитель Маркын кечышт. Москван да уло Россыйын Святейший Патриарше Кириллым троныш шындыме кече.

6 – Петербургысо поро пиалан Ксения аванан кечыже.

7 – Руш Черкысе новомученик ден исповедник-влакын погынышт. Святитель Григорий Богослов ден Киевысе священномученик Владимирын кечышт.

9 – Святитель Иоанн Златоустын кечыже.

11 – Священномученик Игнатий Богоносецын кечыже.

12 – Василий Великий, Григорий Богослов ден Иоанн Златоуст святитель-влакын кечышт.

14 – Мученик Трифонын кечыже.

15 – **Господь Иисус Христосым Вашлийме (Сретенье) пайрем.**

16 – Апостол-влак дене төр улшо Николай Японскийын кечыже.

Марий кундемысе священномученик Адриан Троицкийын кечыже.

18 – Юмын Аван «Илышыште йомшо-влакым Кычалше» иконыжын кечыже.

Иркутскын святительже Иннокентий ден Москван святительже Тихонын кечышт.

25 – Юмын Аван Иверский иконыжын да Москван святительже Алексийын кечышт.

27 – Апостол-влак дене төр улшо Кириллын, славян калыкын туныктышыжын, кечыже.

Илышыште түрлө лиеда. Пагалыме Иен-влакат унала вучыдымын толын лектын кертыт. Тыгай годым үстелым пеш вашке поген шуктыман. Шокшо кочкышат ямде лийшаш. Мом ышташ? Чыла шыл кокла гыч чыве шыл эн вашке кўэш. А конгаш (духовкыш) шындаш гын, эшеат тутло тамым налеш, да кочкыш кўмб жапыште те вес сомылым ыштен шуктеда.

ПАРЕНГАН ЧЫВЕ ЭРДЕ

Кўлыт: 1 кг чыве эрде, 1 кг кўчымб паренге, 150 г сыр, 3 помидор, 1 кугурак вуй шоган, 1 кугу совла майонез, 1 изи совла пырчан горчице, 1 кугу совла нўшмўй, шинчал, йоныштымо шем пурис.

Шоганым пелыгыч пўчкын, падыштен, мискыш пыштыман. Тамже дене шинчалым да йоныштымо пурисым шавалтыман, горчицым, майонезым ешарен, сайын лугыман. Чыве эрдим лу ден коваштыж деч ойырыман, вўдеш шўалтыман да кагаз солыкыш кошкыш пыштыман. Тиде жапыште паренгым эрыктыман, онго семын пўчкедыман, шинчал да пурис дене варен шындыман. Помидорымат шўалтен, онго семын пўчкеден ямдылыман.

Противеньыш фольгам шарыман, нўшмўй дене йыгыман. Ончыч паренгым, вара чыве эрдим оптыман, шыл ўмбаке шоган вартышым шарыман, помидорым пыштыман да шолдыра рожлан төркеш нўжымб сырым шавалты-

ман. Противеньым 180градус марте ырыктен ямдылыме духовкышто 40минут (але 1 шагат) шинчыктыман.

Шылан паренге пелен ўстембаке свежа але шинчалтыме пакчасаскам лукташ лиеш.

ШЫЛАН ПАРЕНГЕ

Кўлыт: 500 г чыве пап (ош шыл), 1 кг кўчымб паренге, 200 г сыр, 1 кугурак вуй шоган, 2 кугу совла майонез, 1 стаканат пеле ўмбал, 1-2 кугу совла нўшмўй, шинчал, йоныштымо шем пурис, чыве шыллан приправе.

Эн ончыч духовкым чўктен ямдылыман. Чыве шылым вўдеш шўалтыман, чуюкан падыштен, келге атыш пыштыман. Тамже дене шинчалым, пурисым шавалтыман, майонезым ешарыман, сайын варыман да 20минутлан холодильникыш шындыман. Шоганым пел онго семын падыштыман. Паренгым эрыктен, вичкыж мелна гай пўчкедыман. Сырым шолдыра рожлан төркеш нўжен ямдылыман. Ўмбалыш тамже дене шинчалым, пурисым, приправым шавалтыман, сайын лугыман.

Формым нўшмўй дене йыгыман, шоганым шарыман. Шоган ўмбаке пўчкедыме паренгын пелыжым пыштыман да специан ўмбалын пелыжым опталман. Шылымат пелыжым гына пыштыман, ўмбачынже нўжен ямдылыме сырым пелыжым шавалтыман. Сыр деч вара чылажымат ончычсо семынак лончо дене оптыман: паренге, ўмбал, чыве шыл, сыр. Ырен шушо духовкышто 180 градусышто 1 шагат кўктыман.

Куанен шылтаена

10 ойыртемым кычал му.

